

Сіамські близнюки

Марк Твен

СІАМСЬКІ БЛИЗНЮКИ

Я хочу розповісти тут не тільки про деякі звички цих дивних істот, а й про всякі цікаві подробиці з їхнього приватного життя, що ніколи не потрапляли в пресу. Я знав близнюків особисто і вважаю, що цілком підготовлений до завдання, яке взяв на себе.

Сіамські близнюки з натури були ніжні й лагідні, і протягом довгого й багатого на події життя їх єднала незвичайна відданість один одному. Навіть дітьми вони були нерозлучні; впадало в око, що вони завжди воліли бути вдвох, а не в товаристві інших дітей. Вони майже завжди гралися разом, і мати так звикла до цієї їхньої особливості, що, як часом обидва близнюки десь зникали, вона звичайно шукала тільки одного з них, переконана, що коли знайде його, то напевне поряд буде і його брат. Подумати тільки, – а вони ж були темні люди, невігласи, варвари і діти варварів, що не спізнали світла науки й філософії! Який нищівний докір нашій хваленій цивілізації з її сварками, суперечками й ворогуванням між братами!

Як і в усіх людей, у близнюків не завжди панувала цілковита злагода, але завжди якийсь зв'язок між ними тримав їх укупі; вони не хотіли розлучатися й жити нарізно. Навіть оселилися вони в одному будинку і, на загальну думку, жодної ночі не спали окремо, відколи народилися. Правду кажуть, що давня звичка стає нашою другою натурою! Близнюки завжди лягають спати одночасно, проте Чанг звичайно встає на годину раніше за брата. З обопільної згоди Чанг порає всю домашню роботу, натомість Енг бігає з різними дорученнями. Бо Енг любить ходити, а Чанг сидіти на місці. А все-таки Чанг вирушає разом з братом. Енг – баптист, а Чанг – католик; але, щоб справити Енгові приємність, Чанг погодивсь охреститися разом з ним, домовившись, що це "не рахуватиметься". Під час війни вони були мужні вояки і ревно брали участь у великій боротьбі – Енг на боці північних військ, а Чанг на боці південних. Біля Семи Дубів вони взяли один одного в полон, але сказати, хто кого взяв, було неможливо, довелося скликати військово-польовий суд, щоб вирішити, котрий із близнюків був полонений, а котрий переможець. Судді довго не могли дійти згоди, та врешті розв'язали це спірне питання ось у який спосіб: визнали обох братів полоненими, а тоді обміняли їх. Коли раз Чанг не виконав наказу і його покарали десятьма днями гауптвахти, Енг, зовсім не винний, хоч як його відмовляли, визнав за свій обов'язок розділити з братом кару; отже, щоб він дарма не страждав, довелося звільнити з-під варти обох, – хіба не заслужена винагорода за вірність!

Іншого разу брати за щось посварилися, і Чанг звалив Енга, але й сам упав зверху, після чого вони зчепилися й почали немилосердно лупцювати один одного. Ті, хто бачив це, втрутилися, спробували їх розборонити, та все марно: брати довели свій герць до кінця. Врешті обох їх, добре потовчених, віднесли до лікарні на одних ношах.

Їхня давня звичка скрізь бувати разом обернулась на зле, коли близнюки дійшли

пори і почали залицятися до дівчат. Вони закохалися в ту саму дівчину. Кожен намагався зустрітись з нею потайці від брата, але в критичну хвилину той завжди виявлявся поряд. Помалу Енг, на превеликий свій жаль, пересвідчився, що дівчина прихильніша до Чанга, і відтоді йому довелося з болем дивитися на всі їхні витончені пестоші. Проте з великодушністю, що робила йому неабияку честь, він скорився своїй долі і навіть підтримував та заохочував брата, хоч у нього самого серце розривалося з розпуки. Щовечора з сьомої аж до другої години ночі він слухав безглузде базікання закоханих і їхні нескінченні поцілунки, – а тим часом за щастя хоч раз поцілувати ту дівчину сам він ладен був віддати свою праву руку. Але він терпляче сидів, позіхав, куняв, потягався й не міг дочекатися другої години. Місячними вечорами він ходив у довгі прогулянки з закоханими, часом долаючи по десять миль, хоч звичайно його мучив ревматизм. Він був запеклий курець, одначе не міг собі дозволити навіть цієї втіхи, бо молода леді була страх яка вразлива до тютюнового диму. Енг щиро бажав, щоб вони вже нарешті побралися і поклали цьому край. Та хоч Чанг не раз пропонував молодій леді побратися, вона не мала відваги відповісти згодою, бо ж поблизу був Енг. Але якось, здолавши десь із шістнадцять миль і прогулявши майже до світанку, Енг заснув – просто з утоми, і тоді освідчення все-таки відбулося. Закохані одружилися. Всі знайомі не могли нахвалитися шляхетним дівером. Тільки й мови було що про його непохитну відданість. Він не відходив від закоханих упродовж їхнього довгого і втомливого залицяння, а коли врешті вони одружилися, він звів руки над їхніми головами і сказав з побожністю, що глибоко всіх зворушила: "Благословляю вас, діти мої, я вас ніколи не покину!" І він дотримав свого слова. Як рідко трапляється така відданість у цьому байдужому світі!

Незабаром Енг закохався в сестру своєї невістки, одружився з нею, і відтоді всі вони жили разом, дні і ночі, у винятковій спільноті, – спостерігати її так приємно й повчально! Хіба це не страшний докір нашій хваленій цивілізації?

Зв'язок між братами такий тісний, такий довершений, що почуття, поривання, душевні зрушення одного відразу передаються другому. Коли один хворий, другий також слабує, коли одному щось болить, другий разом з ним відчуває біль, коли один сердиться, другий і собі впадає в дразливий настрій. Ми вже бачили, як навдивовижу легко вони обидва закохалися в ту саму дівчину. От тільки що Чанг – запеклий ворог усякої надмірності, хоч би в чому вона виявлялася, а Енг – його цілковита протилежність. Бо коли їхні почуття й порухи душі перебувають у тісній єдності, розум лишився незалежним, і кожен з них мислить самостійно. Чанг належить до товариства Добрих Храмівників,¹¹ він ревний, невтомний поборник усіх реформ, що підносять тверезість. Та, на превеликий його жаль, Енг час від часу впивається, і, звісно, Чанг також стає тоді п'яний. Ця біда завжди журить Чанга, бо зводить майже нанівець його корисну громадську діяльність. Коли він виступав на чолі величезної процесії непитущих, Енг ішов поряд з ним, захоплений подією і п'яний як чіп, проте не п'яніший і не безтямніший за свого брата, що навіть краплі не мав у роті. Отож вони почали лаятись, горлати, кидати болотом та цеглою в Добрих Храмівників і, звісно,

розігнали процесію. Було б явно несправедливо карати Чанга за те, що зробив Енг; Добрим Храмівникам довелось змиритися з таким незвичайним становищем і мовчки терпіти своє лихо. Вони прискіпливо розглянули справу і визнали Чанга невинним. Вони прикликали обох братів і напоїли Чанга донесхочу гарячою водою з цукром, а Енга – віскі, і за двадцять п'ять хвилин уже годі було сказати, котрий із них п'яніший: обидва стали п'яними, як ніч, і від обох тхнуло гарячим пуншем з віскі. А все ж таки Чангові моральні засади лишилися незаплямовані, а сумління чисте; всім чесним людям довелося визнати, що п'яний він не морально, а лише фізично. З погляду права й моралі Чанг був тверезий-тверезісінький, тому його приятелям тим важче було дивитись, як він ручкався з колодязною помпою чи пробував накрутити годинника ключем від сінешніх дверей.

У цих грізних застереженнях закладена мораль або принаймні застереження в цій грізній моралі: або те, або те. Байдуже, що, але щось закладене. Маймо це на увазі, не знехтуймо його.

Я міг би розповісти ще більше повчального про вдачу цих цікавих істот, але досить і того, що я написав.

Оскільки я забув згадати про це раніше, то наостанці скажу, що одному сіамському близнюкові тепер п'ятдесят один рік, а другому – п'ятдесят три.